

ТЕХНОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ В ГОСПОДАРСТВАХ ЗА РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УТРИМАННЯ ПТИЦІ

Драчук І. В., асп.,

Інститут тваринництва НААН

Катеринич О. О., д. с-г. н., с. н. с.,

Рябініна О. В., к. с-г. н., с. н. с.,

Державна дослідна станція птахівництва НААН

Метою досліджень є проведення порівняльного аналізу рівня рентабельності виробництва продукції птахівництва в господарствах за різних технологій утримання птиці та визначення шляхів його оптимізації в умовах фермерських і присадибних господарствах населення. Дослідження проведено у відділі селекції, технології та інноваційного менеджменту Державної дослідної станції птахівництва НААН. Розрахунки рівня рентабельності за різних технологій утримання птиці в птахо господарствах України проведено з використанням офіційних статистичних даних на сайті Держстату України та власних досліджень утримання сільськогосподарської птиці різних видів.

Для отримання харчових яєць спеціалізованими господарствами використовуються кліткові батареї традиційного типу (conventional cages – згідно міжнародної класифікації). У більшості випадків, не маючи фінансових можливостей населення, для отримання харчових яєць використовує безвигульне, або вільно-вигульне утримання курей. Незважаючи на сучасність такого способу утримання обмеження у фінансах унеможлиблює реалізацію генетичного потенціалу птиці.

За структурою виробництво м'яса курей в Україні також зосереджено в двох секторах – спеціалізованих господарствах з вирощування м'яса курчат-бройлерів та господарствах населення. При вирощуванні курчат-бройлерів у всіх спеціалізованих господарствах використовують технологію безвигульного утримання. Така технологія використовується і населенням. Разом з цим значну кількість курчат-бройлерів населення та фермери вирощують із використанням кліткових батарей традиційного типу, які були у вжитку. Використання такого секондхенду дозволяє збільшити порівняно з утриманням на підлозі місткості пташника у 2-3 рази та знизити питомі витрати кормів, опалення та освітлення.

За допомогою абстрактно-логічного методу проведено аналіз економічних складових виробництва харчових яєць та м'яса курей в господарствах різних типів. Встановлено значну перевагу спеціалізованих підприємств над господарствами населення за рівнем рентабельності, відповідно при виробництві яєць – 48,3 проти 9,64 %, м'яса курчат-бройлерів – 76,2 та 59,0. Нажаль потужного сектору аграрного виробництва, який присутній в більшості розвинутих країн, такий як фермерські господарства, Україна похвалитися не може, що суттєво затримує рівень внутрішнього виробництва продукції птахівництва та значно знижує розвиток експортного потенціалу. Покращення показників дрібного та середнього бізнесу і насамперед для фермерських господарств можливо завдяки дотриманню низки вимог спрямованих на оптимізацію цього процесу. До таких можна віднести – використання кращої птиці, в тому числі і вітчизняної селекції, впровадження сучас-

них енерго- та ресурсозберігаючих технологій, які об'єднують не тільки показники мікроклімату, а і безпечну годівлю і контроль за захворюваннями.

Ключові слова: птахівництво, технологія, яйце, м'ясо, рентабельність виробництва, фермерське господарство.

Птахівництво є одним з найперспективніших напрямів діяльності галузі тваринництва не лише в Україні, а і в світі, оскільки продукція птахівництва як м'ясного, так і яєчного напрямку спрямована на забезпечення харчових потреб населення та продовольчої безпеки. Так, за даними статистичних розрахунків, для виробництва 1 тонни м'яса курчат-бройлерів, або 1 тонни яєчної маси потрібно енергії кормів відповідно у 2,3 та 2,1 рази менше у порівнянні з яловичиною. Тому на сьогодні птахівництво практично єдина галузь тваринництва, яка здатна нарощувати обсяги виробництва і збільшувати чисельність наявного поголів'я, що пов'язано, насамперед, з біологічними особливостями птиці [1].

Птахівнича галузь України об'єднує два потужні сектори економіки. Насамперед це спеціалізовані підприємства, які у більшості входять до складу агрохолдингів та використовують закордонні інтенсивні технології виробництва яєць та м'яса. Ці підприємства працюють з високопродуктивними кросами яєчних і м'ясних курей та використовують сучасне енерго- і ресурсоощадне обладнання. Частка цього сегменту ринку становить біля 70 % м'яса птиці (в т.ч. 90 % м'яса курчат-бройлерів) та 60 % харчових яєць. Незважаючи на потужність, цей сектор економіки є дуже вразливим, як у світі так і в Україні, оскільки на всі 100 % є імпорт залежним [2, 3].

Друга частина ринку об'єднує дрібні та середні за кількістю поголів'я фермерські та присадибні (селянські) господарства, в яких, як правило, не можуть бути створені «ідеальні» умови утримання птиці. Тому для розведення в таких господарствах більше використовується, або породна птиця чи генофонд, або птиця вітчизняної селекції. Така птиця хоча і має дещо нижчі показники продуктивності, ніж закордонні кроси, але добре пристосована до кормових і кліматичних умов України та менше реагує на різні технологічні стреси [4].

Новизна досліджень підкреслює значне зростання за останні роки інтересу до „народного” птахівництва, що пов'язано, насамперед, зі збільшенням використання технологій альтернативного утримання птиці для одержання екологічно чистої, органічної продукції покращеною якістю [5]. Поряд з цим саме організація малих економічно-ефективних підприємств з виробництва різних видів продукції птахівництва могла б сприяти зменшенню рівня безробіття, підвищенню добробуту населення, покращенню його продовольчого забезпечення та пом'якшенню загальної соціальної напруги в країні.

В загалі, аграрний сектор є надзвичайно важливим для економіки та продовольчої безпеки країни. Сьогодні він забезпечує 12 % ВВП і близько 40 % валютних надходжень від експорту. Це вимагає від Уряду підтримання ефективного функціонування цієї галузі. І найбільший потенціал для її розвитку міститься саме у сфері малого та середнього бізнесу в селі.

Поряд з цим, у зв'язку з тривалими воєнними діями в Східному регіоні України, припиненням діяльності великої кількості сільськогосподарських та промислових підприємств і, як наслідок, істотним збільшенням кількості безробітних соціальна обстановка в країні характеризується значною напруженістю. Організація малих економічно-ефективних підприємств з виробництва різних видів продукції птахівництва могла б сприяти зменшенню рівня безробіття, підвищен-

ню добробуту населення, покращенню його продовольчого забезпечення та пом'якшенню загальної соціальної напруги [6].

Таким чином, актуальність роботи полягає в тому, що птахівництво, як галузь економіки є дуже потужним сектором, де виробляється біля 1,5 млн тонн м'яса птиці та 15 млрд. шт. яєць. Разом з цим, поряд із промисловим птахівництвом де використовуються надсучасні світові інновації в країні діє присадибне – фермерське птахівництво. Саме там, тобто господарствами населення виробляється біля 50 % яєць та 30 % м'яса птиці. При цьому населення мінімально використовує генетичний потенціал птиці.

Тому **метою** наших досліджень є проведення порівняльного аналізу рівня рентабельності виробництва продукції птахівництва в господарствах за різних технологій утримання птиці та визначення шляхів його оптимізації в умовах фермерських і присадибних господарствах населення.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проведено у відділі селекції, технології та інноваційного менеджменту Державної дослідної станції птахівництва НААН. Розрахунки рівня рентабельності за різних технологій утримання птиці в птахо господарствах України у 2018 році проведено з використанням офіційних статистичних даних на сайті Держстату України [7], (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях) та власних досліджень утримання сільськогосподарської птиці різних видів.

Собівартість виробництва харчових яєць та м'яса птиці розраховували з урахування даних величини витрат корму та її частки в загальному виробництві окремого виду продукції (яєць або м'яса) за комп'ютерною програмою згідно методики [8].

Рентабельність виробництва продукції птахівництва розраховували за формулою:

$$Pp = (П / Сп) \times 100 \%,$$

де Pp – Рівень рентабельності, П – прибуток, отриманий від реалізації, Сп – собівартість продукції.

За допомогою абстрактно-логічного методу проведено аналіз сучасного стану галузі птахівництва та визначено шляхи оптимізації виробництва продукції птахівництва в умовах фермерських та присадибних господарствах за різних технологій утримання птиці.

Результати досліджень. За результатами статистичних даних Держстату України загальне поголів'я сільськогосподарської птиці (станом на 01.12.2019) в господарствах всіх категорій становило 232, 18 млн. голів, що на 4,3 % більше у порівнянні з 2018 р. В сільськогосподарських підприємствах, які використовують лише птицю закордонної селекції чисельність птиці становила 128,82 млн. голів. В господарствах населення, яке навпаки, у більшості використовує птицю вітчизняної, в тому числі «народної» селекції утримується біля 103,368 млн. голів.

Майже всі спеціалізовані господарства України для вирощування молодняку яєчної птиці та утримання курчат-бройлерів використовують технологію безвигульного утримання («floor system» або інша назва – «barn system»). Така технологія передбачає безвигульне утримання птиці у пташнику, обладнаному відповідними засобами механізації, на підстилці, сітчастій або планчастій підлозі. Вона відповідає сучасному законодавству ЄС щодо умов утримання птиці, порівняно з клітковим утриманням нижча в 3-8 разів вартість обладнання в розрахунку на пташник та в 1,5 рази в розрахунку на 1 птахомісце, характеризується просто-

тою обслуговування птиці, високим рівнем механізації та автоматизації технологічних процесів.

Для отримання харчових яєць спеціалізованими господарствами використовуються кліткові батареї традиційного типу (conventional cages – згідно міжнародної класифікації). Така технологія передбачає утримання птиці невеликими групами в багатоярусних кліткових батареях, обладнаних годівницями та напувалками, системами прибирання посліду, збору яєць тощо. Встановлення сідал, килимків тощо в клітках не передбачається.

Перевагами є збільшення порівняно з утриманням на підлозі місткості пташника у 2-5 разів, зниження питомих витрат кормів на 3-8 %, питомих витрат на опалення та освітлення на 10-20 %, підвищення продуктивності та збереженості птиці, санітарних показників отримуваних яєць, найнижча собівартість яєць серед інших способів утримання курей.

У країнах ЄС даний спосіб утримання птиці заборонено з 2012 р. (згідно директиви ЄС 99/74 від 19 липня 1999 р.). Разом з цим є найбільш поширеною технологією вирощування та утримання яєчних, м'ясо-яєчних курей та перепелів в Україні і більшості інших країн світу. Може також застосовуватися при вирощуванні та утриманні індиків, качок та гусей.

З урахуванням вищезазначених технологій, для виробництва яєць та м'яса використовуються лише провідні світові кроси, які у вигляді добового молодняка або інкубаційного яйця щорічно завозяться в Україну [9].

За нашими розрахунками населення, в середньому за рік, утримує близько 90 млн. голів курей та півнів, 3,5 млн. гусей та 0,5 млн. індиків [3]. За такої загальної кількості, птиця вітчизняної селекції становить, відповідно – 25-30 % (22-27 млн. голів), 70-75 % (2,5 млн. голів) та 40-45 % (0,2 млн. голів). Нажаль з 5,5 млн. качок, яке утримує населення майже не залишилося українських породних груп кольорової птиці, оскільки «з'їли» у 2010 році [10].

Разом з цим населення досить значну кількість птиці розводить роками на своєму подвір'ї займаючись «народною» селекцією. Також щорічно населення купує суттєву кількість птиці з закордону сумлінного походження що поряд з цим призведе до появи у нас в країні нових захворювань всіх видів сільськогосподарської птиці.

У 2019 році (січень-листопад) в Україні в господарствах усіх категорій було одержано 15,5 млрд шт. яєць, що на 3,5 % більше у порівнянні з відповідним періодом 2018 р. На спеціалізованих підприємствах було отримано біля 8,5 млрд. шт. харчових яєць, населенням – 7,0 (табл. 1).

Таблиця 1

Економічні складові виробництва харчових яєць

Тип господарства	Поголів'я, млн. гол.	Виробництво харчових яєць, млн. шт.	Середня несучість, шт. яєць*	Середня ціна за 10 шт. яєць грн.	Собівартість 10 шт. яєць, грн.	Рівень рентабельності, % **
Спеціалізовані	40,3	8537,8	211,9	24,59	16,58	48,31
Населення, в т.ч.:	59,5	6973,2	117,2	30,70	29,0	5,86
- яєчних курей	51,2	6514,2	127,2	30,7	28,0	9,64
- м'ясо-яєчних курей	8,3	459,0	55,3	30,7	30,0	2,33

Примітка. * - середня несучість за 52 тижні життя, шт. яєць; ** - рівень рентабельності розраховано без урахування збереженості, яка у господарствах населення сягає 50 % та нижче.

Загальне поголів'я курей несучок, яке утримується щорічно в спеціалізованих господарствах становить біля 40,3 млн. голів [7].

Згідно з даними Держкомстату середня несучість становить – 211,9 шт. яєць за рік, що майже дорівнює генетичному потенціалу цієї птиці – 207–208 шт. яєць [11, 12]. З урахуванням середньої ціни за 10 шт. яєць на рівні 24,59 грн. собівартість становить – 16,58 грн. за 10 шт. Таким чином, середньорічний показник рентабельності виробництва харчових яєць в спеціалізованих господарствах становить 48,31 %.

В господарствах населення, для отримання харчових яєць утримують різноманітних курей, яких можна розділити на 2 класи – яєчного та м'ясо-яєчного типу [4]. З урахуванням даних Держкомстату загальне поголів'я курей у населення становить біля 59,5 млн. гол. (табл. 1). Згідно з нашими розрахунками яєчної птиці утримується біля 51,2 млн. гол., м'ясо-яєчного – 8,3 млн. голів. Від курей першої групи населення отримує біля 6,5 млрд. шт. яєць, другої – 0,5.

У більшості випадків, не маючи фінансових можливостей населення, для отримання харчових яєць використовує безвигульне, або вільно-вигульне утримання курей. Незважаючи на сучасність такого способу утримання обмеження у фінансах унеможлиблює реалізацію генетичного потенціалу птиці. Тому замість отримання продукції категорії «free range», згідно вимог ЄС, цей сектор економіки лише знижує показники виробництва у фермерських та присадибних господарствах населення. В такому випадку середня несучість яєчних курей становить біля 127,2 шт. яєць за рік, що майже у 1,7 рази менше ніж у спеціалізованих господарствах, та відповідно нижче генетичного потенціалу. Середньорічна ціна на домашнє яйце становить біля 30,7 грн. за десяток, при собівартості, з урахуванням повноцінного комбікорму, 28,0 грн. В такому випадку рентабельність виробництва цього продукту становить біля 9,6 %. Незважаючи на те, що для населення більш прийнятними є кури м'ясо-яєчного напряму продуктивності, від яких можливо отримати не лише яйце а ще м'ясо, середня несучість такої птиці становить біля 55,3 шт. яєць. Така несучість майже в 3 рази менша ніж у вітчизняного [13] Геркулеса (154,2 шт. яєць) та у закордонної Rowan Ranger® – 162,7 шт. яєць [14].

Рівень виробництва яєць, в такому випадку становить – 2,3 %, але необхідно враховувати і реалізацію тушки, що покращить цей показник.

За структурою виробництво м'яса курей в Україні також зосереджено в двох секторах – спеціалізованих господарствах з вирощування м'яса курчат-бройлерів та «господарствах населення». При вирощуванні курчат-бройлерів у всіх спеціалізованих господарствах, як зазначено вище, використовують технологію безвигульного утримання. Така технологія використовується і населенням. Разом з цим, значну кількість курчат-бройлерів населення та фермери вирощують із використанням кліткових батарей традиційного типу, які були у вжитку. Використання такого секондхенду дозволяє збільшити порівняно з утриманням на підлозі місткості пташника у 2-3 рази та знизити питомі витрати кормів, опалення та освітлення.

В 2018 році спеціалізованими господарствами у забійній масі було отримано 1079,9 тис. тонн м'яса курчат-бройлерів, що становить майже 90 % цього продукту в країні (табл. 2).

Таблиця 2

Економічні складові виробництва м'яса курей

Тип господарства	Виробництво м'яса (забійна маса), тис. тонн	Середня маса (жива вага), кг	Середня ціна за кг, грн.	Собівартість 1 гол., грн.	Рівень рентабельності, % *
Спеціалізовані	1079,9	2,4	55,95	53,4	76,02
Населення, в т.ч.:	155,5	-	-	-	-
- яєчних курей	0,5	2,0	70,0	80,0	-12,5
- м'ясо-яєчних курей	10,0	2,4	70,0	80,0	26,0
- курчата-бройлери	145,0	2,5	65,0	71,5	59,0

Примітка. * - рівень рентабельності розраховано без урахування збереженості, яка у господарствах населення сягає 50 % та нижче.

За нашими розрахунками населення виробляє біля 155,5 тис. тонн м'яса курей. Це насамперед курчата-бройлери (145,0 тис. тонн), м'ясо-яєчні кури (10,0 тис. тонн), які у вигляді фермерських півників (4-5 місячні – 2,4 кг) вирощуються населенням, або доросла птиця. З урахуванням загального поголів'я яєчної птиці у дорослому віці населення також отримає біля 500 тонн м'яса курей-несучок.

З урахуванням нормативних показників собівартість 1 кг м'яса курчат-бройлерів коливається від 53,4 до 71,5 грн, відповідно в спеціалізованих та господарствах населення. Цей показник може бути знижено ще на 20-25 % за рахунок використання власної кормової бази та власного виробництва комбікорму. Але в більшості випадків це стосується крупних спеціалізованих підприємств.

Таким чином, з урахуванням середньої живої маси птиці і ціни за кг м'яса, рівень рентабельності виробництва м'яса курчат-бройлерів становить – 76,0 % для спеціалізованих господарств та 59,0 % для населення. При відгодівлі м'ясо-яєчних курей такий показник становить 26,0 %, саме це є додатковим фактором до загальної рентабельності птиці цього напряму продуктивності поряд з харчовим яйцем (табл. 1). Подібну структуру сумарної рентабельності можна застосовувати і для яєчних курей, але вона не покращує загальний рівень.

За результатами порівняння економічних складових виробництва харчових яєць та м'яса курей в господарствах різних типів встановлено значну перевагу спеціалізованих підприємств над населенням за рівнем рентабельності, відповідно при виробництві яєць – 48,3 проти 9,64 %, м'яса курчат-бройлерів – 76,2 та 59,0.

Нажалі потужним сектором аграрного розвитку, який присутній в більшості розвинутих країн, такий як фермерські господарства Україна похвалитися не може, що суттєво затримує загальний розвиток експортного потенціалу.

Покращення показників дрібного та середнього бізнесу і насамперед для фермерських господарств можливо завдяки дотриманню низки вимог спрямованих на оптимізацію цього процесу. До таких можна віднести – використання кращої птиці, в тому числі і вітчизняної селекції, впровадження сучасних енерго- та ресурсозберігаючих технологій, які об'єднують не тільки показники мікроклімату а і безпечну годівлю і контроль за захворюваннями. В такому випадку реальні покращення несучості на 50 шт. яєць на несучку дозволить додатково отримати 2,56 млрд. шт. яєць, м'яса птиці на 200 гр., особливо при збільшенні частки поголів'я курей м'ясо-яєчного напряму продуктивності (до 30,0 млн. гол. дорослої птиці та до 10,0 млн. гол. молодняку) сприятиме зростанню загального виробництва на 30,0 тис. тонн та більше.

Висновки:

1. Встановлено, що використання сучасних технологій у поєднанні з спеціалізованою птицею для отримання харчових яєць та м'яса курчат-бройлерів дозволяє на українських птахофабриках реалізовувати її генетичний потенціал з розрахунковим рівнем рентабельності, відповідно 48,3 та 76,2 %.

2. Нажаль брак коштів для придбання сучасного енерго- і ресурсоощадного обладнання, птиця сумнівного походження та відсутність контролю за якістю кормів та ветеринарним благополуччям, незважаючи на високу ціну товарної продукції знижує розрахункові економічні показники виробництва яєць в фермерських та присадибних господарствах населення до 5,86, а м'яса – від -12,5 до 59,0 %.

3. З'ясовано, що покращення показників дрібного та середнього бізнесу і насамперед – фермерських господарств, можливо завдяки дотриманню низки вимог спрямованих на оптимізацію цього процесу. До таких можна віднести – використання кращої птиці, в тому числі і вітчизняної селекції, впровадження сучасних енерго- та ресурсозберігаючих технологій, які об'єднують не тільки показники мікроклімату а і безпечну годівлю і контроль за захворюваннями. Наприклад, широке використання вітчизняних м'ясо-яєчних курей геркулес дозволить покращити несучість на 50 шт. яєць на несучку що сприятиме збільшенню валового виробництва на 2,56 млрд. шт. яєць. Відповідно, збільшення маси курей на 200 гр., сприятиме зростанню загального виробництва на 30,0 тис. тонн (до 30,0 млн. гол. дорослої птиці та до 10,0 млн. гол. молодняку).

Бібліографічний список

1. Мельник В. О., Терещенко О. В., Жукорський О. М., Івко І. І., Катеринич О. О., Хвостик В. П., Братишко Н. І., Наливайко Л. І., Артеменко О. Б., Мельник О. В., Рябініна О. В., Ципляк О. В., Кизь Т. В., Притуленко О. В., Гриценко Д. М., Іщенко Ю. Б., Єрмішко Г. В. Ресурсозберігаючі екологічно безпечні технології вирощування, утримання та годівлі сільськогосподарської птиці : наук.-практ. посіб. Київ, 288 с.

2. Гадзало Я. М., Башенко М. І., Гладій М. В., Шпичак О. М., Жукорський О. М., Костенко О. І., Руденко Є. В., Помітун І. А., Марченко В. А., Полупан Ю. П., Рубан С. Ю., Вишневський Л. В., Волощук В. М., Смыслов С. Ю., Вдовиченко Ю. В., Жарук П. Г., Бойко О. В., Гончар О. Ф., Терещенко О. В., Катеринич О. В., Грициняк І. І., Третяк О. М., Седіло Г. М., Бугера С. І. Тваринництво України : стан, проблеми, шляхи розвитку. Київ, 158 с.

3. Терещенко О. В., Катеринич О. О., Панькова С. М. Напрями розвитку галузі птахівництва до 2020 року (за матеріалами Перспективної програми „Розвиток галузі птахівництва” до 2020 р.). *Вісник аграрної науки*. 2015. № 5. С. 27–30.

4. Похил В. І., Санжара Р. А., Патрєва Л. С., Катеринич О. О. Породи та кроси сільськогосподарської птиці. Дніпро, 2017. 281 с.

5. Башенко М. І., Помітун І. А., Шапля В. П., Гребень Л. Г., Юрченко С. Г., Дроздов С. Є., Церенюк О. М., Акімов О. В., Саприкін В. О., Паньків Л. П., Вакуленко І. С., Катеринич О. О., Руденко Є. В., Грициняк І. І., Тарасюк С. І., Слюсар І. Т. Сучасні тенденції та напрями розвитку органічного тваринництва. *Наукові основи виробництва органічної продукції в Україні*. Київ : Аграрна наука, 2016. С. 359–441.

6. Катеринич О. А., Панькова С. Н., Руда С. В., Гавилей Е. В., Рябініна Е. В., Музыка Н. Н., Мельник В. А., Шомина Н. В. Выращивание и содержание птицы в приусадебных хозяйствах. Харьков, 2018. 22 с.

7. Кількість сільськогосподарських тарин у 2018 р. Сайт Держстату України [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/ph/ph_u/ph2018_u.html
8. Сахацький М. І., Івко І. І., Іонов І. А., Мельник В. О., Каркач П. М., Резніковський В. К., Пудов В. Я., Чаплигін Є. В., Братишко Н. І., Батюжевський Ю. М., Притуленко О. В., Гордієнко В. М., Бочко В. М., Бойченко П. А., Сахацька Т. В., Степаненко І. А., Д'яконов М. П., Тимофеев В. М., Евтушенко В. І., Тимофіюк А. П., Горбаньов П. П. Довідник птахівника : технологічні нормативи виробництва продукції птахівництва. Базові та перспективні технології. Харків, 2001. 159 с.
9. Птахівництво. Кури : вибірка даних з державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві, 2016 р. / Інститут розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця НААН. Чубинське, 2017. С. 99–143. Режим доступу : <http://avianua.com/archiv/plevreestr/kury.pdf>.
10. Птахівництво. Качки : вибірка даних з державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві, 2016 р. / Інститут розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця НААН. Чубинське, 2017. С. 112–144. Режим доступу : <http://avianua.com/archiv/plevreestr/kachky.pdf>
11. Несучість курей кросу ЛОМАНН ЛСЛ-КЛАССИК. Сайт ЛОМАНН ТІРЦУХТ [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.ltz.de/ru/layers/index.php>
12. Несучість курей кросу Babcock White. Сайт Hendrix Genetics [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://www.babcock-poultry.com/babcock-home/product/white/>.
13. Катеринич О. О., Панькова С. М., Терещенко О. В., Руда С. В., Гавілей О. В., Рябініна О. В., Музика Н. М., Іонов І. А. Вирощування, утримання та годівля яєчних та м'ясо-яєчних курей : наук.-практ. посіб. Бірки, 2017. 64 с.
14. Несучість курей кросу Rowan Range. Сайт Aviagen [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://en.aviagen.com/assets/Tech_Center/Rowan_Range/RowanRanger-PS-PO-18r-EN.pdf.

References

1. Melnyk, V. O., Tereshchenko, O. V., Zhukorskyi, O. M., Ivko, I. I., Katerynych, O. O., Khvostyk, V. P., Bratyshko, N. I., Nalyvaiko, L. I., Artemenko, O. B., Melnyk, O. V., Riabinina, O. V., Tsypliak, O. V., Kyz, T. V., Prytulenko, O. V., Hrytsenko, D. M., Ishchenko, Yu. B., & Yermishko, H. V. (2015). Resursozberihayuchi ekolohichno bezpechni tekhnolohiyi vyroshchuvannya, utrymannya ta hodivli silskohospodarskoyi ptytsi [Resource-saving environmentally friendly technologies for growing, keeping and feeding poultry]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Hadzalo, Ya. M., Bashchenko, M. I., Hladii, M. V., Shpychak, O. M., Zhukorskyi, O. M., Kostenko, O. I., Rudenko, Ye. V., Pomitun, I. A., Marchenko, V. A., Polupan, Yu. P., Ruban, S. Yu., Vyshnevskyi, L. V., Voloshchuk, V. M., Smyslov, S. Yu., Vdovychenko, Yu. V., Zharuk, P. H., Boiko, O. V., Honchar, O. F., Tereshchenko, O. V., Katerynych, O. V., Hrytsyniak, I. I., Tretiak, O. M., Sedilo, H. M., & Buhera, S. I. (2017). Tvarynnytstvo Ukrayiny : stan, problemy, shlyakhy rozvytku [Livestock of Ukraine: state, problems, ways of development]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Tereshchenko, O. V., Katerynych, O. O., & Pankova, S. M. (2015). Napriamy rozvytku haluzi ptakhivnytstva do 2020 roku (za materialamy Perspektyvnoi

prohramy „Rozvytok haluzi ptakhivnytstva” do 2020 r.). *Visnyk ahrarnoi nauky – Bulletin of Agricultural Science*, 5, 27–30 [in Ukrainian].

4. Pokhyl, V. I., Sanzhara, R. A., Patrieva, L. S., & Katerynych, O. O. (2017). Porody ta krosy silskohospodarskoyi ptytsi [Breeds and crosses of poultry]. Dnipro [in Ukrainian].

5. Bashchenko, M. I., Pomitun, I. A., Shablia, V. P., Hreben, L. H., Yurchenko, S. H., Drozdov, S. Ye., Tsereniuk, O. M., Akimov, O. V., Saprykin, V. O., Pankiv, L. P., Vakulenko, I. S., Katerynych, O. O., Rudenko, Ye. V., Hrytsyniak, I. I., Tarasiuk, S. I., & Sliusar I. T. (2016). Suchasni tendentsii ta napriamy rozvytku orhanichnoho tvarynnytstva [Modern tendencies and directions of development of organic animal husbandry]. *Naukovi osnovy vyrobnytstva orhanichnoyi produktsiyi v Ukrayini – Naukovi osnovy vyrobnytstva orhanichnoi produktsii v Ukraini*, (pp. 359–441). Kyiv : Ahrarna nauka [in Ukrainian].

6. Katerinich, O. A., Pan'kova, S. N., Ruda, S. V., Gavilej, E. V., Rjabina, E. V., Muzyka, N. N., Mel'nik, V. A., & Shomina, N. V. (2018). Vyrashhivanie i sodержanie pticy v priusadebnyh hozjajstvah [Cultivation and maintenance of poultry in private households]. Kharkov [in Ukrainian].

7. Killist silskohospodarskykh taryn u 2018 r. [The number of agricultural containers in 2018]. Site of State Statistics Service of Ukraine. ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/ph/ph_u/ph2018_u.html. Retrieved from : http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/ph/ph_u/ph2018_u.html/ [in Ukrainian].

8. Sakhatskyi, M. I., Ivko, I. I., Ionov, I. A., Melnyk, V. O., Karkach, P. M., Reznikovskiy, V. K., Pudov, V. Ya., Chaplyhin, Ye. V., Bratyshko, N. I., Batiuzhevskiy, Yu. M., Prytulenko, O. V., Hordiienko, V. M., Bochko, V. M., Boichenko, P. A., Sakhatska, T. V., Stepanenko, I. A., D'iakonov, M. P., Timofeev, V. M., Evtushenko, V. I., Timofiiuk, A. P., & Horbanov, P. P. (2001). *Dovidnyk ptakhivnyka : tekhnolohichni normatyvy vyrobnytstva produktsiyi ptakhivnytstva. Bazovi ta perspektyvni tekhnolohiyi [Poultryman's handbook: technological standards of poultry production. Basic and perspective technologies]*. Kharkiv [in Ukrainian].

9. Ptakhivnytstvo. Kury : vybirka danykh z derzhavnoho reiestru sub'iektiv plemynnoi spravy u tvarynnytstvi, 2016 [Poultry breeding. Chickens : a sample of data from the state register of subjects of breeding in animal husbandry, 2016] (2017). Retrieved from : <http://avianua.com/archiv/plevreestr/kury.pdf/> [in Ukrainian].

10. Ptakhivnytstvo. Kachky : vybirka danykh z derzhavnoho reiestru sub'iektiv plemynnoi spravy u tvarynnytstvi, 2016 [Poultry breeding. Ducks: a sample of data from the state register of breeding subjects in animal husbandry, 2016] (2017). Retrieved from : <http://avianua.com/archiv/plevreestr/kachky.pdf/> [in Ukrainian].

11. Laying hens cross LOMANN LSL-CLASSIC. Sait LOMANN TIRTSUKhT. Retrieved from <http://ltz.de/ru/layers/index.php>. [in Germany].

12. Laying hens cross Babcock White. Site of Hendrix Genetics is headquartered in Boxmeer, The Netherlands and has offices worldwide. Retrieved from : <http://hendrix-genetics.com/en/animalbreeding/layer-breeding> [in English].

13. Katerynych, O. O., Pankova, S. M., Tereshchenko, O. V., Ruda, S. V., Haviley, O. V., Ryabinina, O. V., Muzyka, N. M., & Ionov, I. A. (2016). Vyroshchuvannya, utrymannya ta hodivlya yayechnykh ta m'yaso-yayechnykh kurey [Raising, keeping and feeding egg and meat-egg chickens]. Birky. [in Ukrainian].

14. Nesuchist kurei krosu Rowan Range [Laying hens cross Rowan Range. Site of Aviagen Group]. Retrieved from : http://en.aviagen.com/assets/Tech_Center/Rowan_Range/RowanRanger-PS-PO-18r-EN.pdf. [in English].

ТЕХНОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ В ХОЗЯЙСТВАХ ПРИ РАЗНЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ СОДЕРЖАНИЯ ПТИЦЫ

Драчук И. В., Институт животноводства НААН

Катеринич О. А., Рябина Е. В., Государственная исследовательская станция птицеводства НААН

Целью исследований является проведение сравнительного анализа уровня рентабельности производства продукции птицеводства в хозяйствах при различных технологиях содержания птицы и определение путей его оптимизации в условиях фермерских и приусадебных хозяйствах населения. Исследование проведено в отделе селекции, технологии и инновационного менеджмента Государственной исследовательской станции птицеводства НААН. Расчеты уровня рентабельности при различных технологиях содержания птицы в хозяйствах Украины проведено с использованием официальных статистических данных на сайте Госстата Украины и собственных данных.

Для получения пищевых яиц специализированными хозяйствами используются клеточные батареи традиционного типа (*conventional cages* – согласно международной классификации). В большинстве случаев, не имея финансовых возможностей населения для получения пищевых яиц использует безвыгульное, или свободно-выгульное содержание кур. Несмотря на современность такого способа содержания ограничения в финансах делает невозможной реализацию генетического потенциала птицы.

Структурно производство мяса кур в Украине также сосредоточено в двух секторах – специализированных, по выращиванию мяса цыплят-бройлеров, и хозяйствах населения. При выращивании цыплят-бройлеров во всех специализированных хозяйствах используют технологию безвыгульного содержания. Такая технология используется и населением. Вместе с тем, значительное количество цыплят-бройлеров населения и фермеры выращивают с использованием клеточных батарей традиционного типа, которые были в употреблении. Использование такого секондхенда позволяет увеличить по сравнению с содержанием на полу емкости птичника в 2-3 раза и снизить удельные затраты кормов, отопления и освещения.

С помощью абстрактно-логического метода проведен анализ экономических составляющих производства пищевых яиц и мяса кур в хозяйствах различных типов. Установлено значительное преимущество специализированных компаний на хозяйствах населения по уровню рентабельности, соответственно при производстве яиц – 48,3 против 9,64 %, мяса цыплят-бройлеров – 76,2 и 59,0. К сожалению мощного сектора аграрного производства, который присутствует в большинстве развитых стран, такой как фермерские хозяйства, Украина похвастаться не может, что существенно задерживает уровень внутреннего производства продукции птицеводства и значительно снижает развитие экспортного потенциала. Улучшение показателей мелкого и среднего бизнеса и прежде всего для фермерских хозяйств возможно благодаря соблюдению ряда требований направленных на оптимизацию этого процесса. К таким можно отнести – использование лучшей птицы, в том числе и отечественной селекции, внедрение современных энерго- и ресурсосберегающих технологий, которые объединяют не только показатели микроклимата, а факторы безопасности кормления и контроль за заболеваниями.

Ключевые слова: птицеводство, технология, яйцо, мясо, рентабельность производства, фермерское хозяйство.

TECHNOLOGICAL AND ECONOMIC ASSESSMENT OF PRODUCTS IN HOUSEHOLDS FOR VARIOUS TECHNOLOGIES OF POULTRY MAINTENANCE

Drachuk I., Institute of Animal Science NAAS

Katerynych O., Ryabinina O., State Research Station of Poultry NAAS

The purpose of the research is to carry out a comparative analysis of the level of profitability production of poultry products in the farms under different technologies of poultry keeping and to determine the ways of its optimization in the conditions within the farm and farm households. The study was conducted at the Department of Breeding, Technology and Innovation Management of the State Poultry Research Station of the NAAS. The level of profitability for different technologies for keeping poultry in poultry farms in Ukraine was calculated using official statistics on the website of the State Statistics Committee of Ukraine and own surveys of keeping poultry of different species.

Specialized farms use traditional cages (conventional cages) according to the international classification for the production of food eggs. In most cases, without the financial means of the population, they use the free or free-range keeping of chickens to produce eggs. Despite the current nature of this method of restraint in financial resources, it makes it impossible to realize the genetic potential of the bird.

By structure, chicken meat production in Ukraine is also concentrated in two sectors - specialized farms for broiler chickens and households. When growing broiler chickens in all specialized farms use the technology of needless keeping. This technology is also used by the public. At the same time, a significant number of broiler chickens and farmers are grown using traditional, used type cell batteries. The use of such a second-hand allows to increase by 2-3 times the keeping on the floor of the poultry house and to reduce the specific costs of feed, heating and lighting.

Using the abstract-logical method, the economic components of the production of food eggs and chicken meat in farms of different types were analyzed. Significant superiority of specialized enterprises over households was found in terms of profitability, respectively, in the production of eggs – 48.3 versus 9.64 %, meat of broiler chickens - 76.2 and 59.0. Unfortunately, the powerful agrarian sector, which is present in most developed countries, such as farms, cannot develop as fast in Ukraine, which significantly delays the level of domestic production of poultry products and significantly reduces the export potential development. Improving the performance of small and medium-sized businesses, and especially for farms, is possible due to a number of requirements aimed at streamlining this process. This includes the use of better poultry, including domestic breeding, the introduction of modern energy and resource-saving technologies that combine not only microclimate but also safe feeding and disease control.

Keywords: poultry farming, technology, egg, meat, profitability of production, farming.